

## יהי כבוד

מקור לאמירת פסוקי יהי כבוד וגו'... אשרי העם וגו'.

ע"י ברמב"ם פרק ז מתפלה הל' יב  
ושבחו חכמים, למי שקורא זמירות מספר תילים בכל יום, וזמן  
מתחילה לדוד עד סוף הספר. וכבר נהגו העם לקרות פסוקים  
לפניהם ולאחריהם. ותקנו חכמים ברכה לפני הזמירות והיא  
ברוך שאמר וכו' וברכה לאחריהם והיא ישתבח וכו'. ואחר כך  
מברך על קרית שמע, וקורא קרית שמע:

### טעמים לאמירת פסוקי דזמרא

#### 1. להסיר מחשבות מטרידות הסותרות הכוונה הנדרשת בתפלה:

רמב"ם הלכות תפלה פרק ד

(א) ח' דברים מעכבין את התפלה אע"פ שהגיע זמנה: טהרת  
ידים, וכיסוי הערוה, וטהרת מקום התפלה, ודברים החופים  
אותו, וכוונת הלב:

(טז) כיצד היא הכוונה, שיפנה לבו מכל המחשבות ויראה  
עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה.

לפיכך צריך לישב מעט קודם התפלה כדי לכוון את לבו, ואחר  
כך יתפלל בנחת ובתחנונים.

ולא יעשה תפלתו כמו שהיה נושא משוי משליכו והולך לו,  
לפיכך צריך לישב מעט אחר התפלה ואחר כך יפטר: חסידים  
הראשונים היו שוחין שעה קודם התפלה ושעה אחר התפלה  
ומאריכין בתפלה שעה:

(יז) שכור אל יתפלל מפני שאין לו כוונה..... (יח) וכן אין עומדין  
להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש >היפך כבוד ראש  
שעינו ענוה ויראה - רבינו מנוח > ולא מתוך שיחה >פרש"י ליצנות -  
רבינו מנוח > ולא מתוך מריבה ולא מתוך כעס אלא מתוך דברי  
תורה - ולא מתוך דין וחלכה אף על פי שהם דברי תורה כדי  
שלא יהא לבו טרוד בהלכה - אלא מתוך דברי תורה שאין בה  
עיון כגון הלכות פסוקות:

הנני אומר כי בהתאם לכך [הל' ט"ז וי"ח], תיקנו גם כן את  
קריאת פסוקי דזמרה בשחרית, ותהלה לדוד במנחה, לפני  
התפלה - אף כי אצל המדקדקים גם זו תפלה והיא כל תפלה  
זקוקה לכוונה....

אם אומרים תהלה לדוד לפני מנחה, אך לבו כל עמו באמירתו,  
אלא טרוד במאי דקדם או במאי שעתיד לעשות... לא עשה ולא  
כולם!

כתב הרמב"ם "ולא יעשה תפלתו כמו שהיה נושא משוי  
משליכו והולך לו, לפיכך צריך לישב מעט אחר התפלה ואחר  
כך יפטר"

ולקמן בפ"ז הל' יז-יח אודות תפלת היחיד כ'  
סדר תפלות כך הוא בשחר... ומתפלל מעומד כמו שאמרנו  
וכשישלים ישב ויפול על פניו ומתחנן ומגביה ראשו ומתחנן  
מעט והוא יושב בדברי תחנונים....

ובתפלת המנחה מתחיל לקרוא תהלה לדוד מיושב ואחר כך  
עומד ומתפלל תפלת המנחה וכשימשלים נופל על פניו ומתחנן  
ומגביה ראשו ויתחנן כפי כחו ויפטר למעשהו

ובפ"ט הל' ה' אודות תפלת הצבור כ':

ה. ואחר שישלים כל התפלה ישב ויפול על פניו ויטה מעט הוא

וכל חציבור ויתחנן והוא נופל, וישב ויגביה ראשו הוא ושאר  
העם ומתחנן מעט בקול רם מיושב ואחר כך יעמוד שליח  
ציבור לבדו ואומר קדיש פעם שנייה והם עונים בדרך שעונים  
בתחלה ואומר והוא רחום וכו' תהלה וכו' הוא עומד והם יושבים

ח. במנחה אומר שליח ציבור והוא רחום וכן אשרי יושבי וכו'  
אשרי העם וכו' תהלה לדוד וכו' קורא הוא והעם מיושב. ועומד  
שליח ציבור ואומר קדיש והם עומדים אחריו ועונים בדרך  
ומתפללין כולן בלחש ואחר כך חוזר שליח ציבור ומתפלל בקול  
רם בדרך שיעשה בשחרית עד שישלים כל התפלה. ויושב הוא  
וזמן ונופלים על פניהם ומתחנן ומגביה ראשו הוא וזמן. ומתחנן  
מעט מיושב בדרך שחרית ועומד ואומר קדיש וכל העם עונים  
בדרך נפטרין למעשיהן:

הנה מה שנופלים על הפנים לאחר התפלה הוא דין בתפלה. כך  
מתבאר מתוך דברי הרמב"ם שם פ"ה הל' א' וי"ג  
א. ח' דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן ואם היה דחוק  
או נאנס או שעבר ולא עשה אותן אין מעכבין ואלו הן: ....  
והכריעה והשתחויה:

יג. השתחויה כיצד, אחר שמגביה ראשו מכריעה חמישית  
[עושה שלום...], ישב לארץ ונופל על פניו ארצה ומתחנן בכל  
התחנונים שירצה. .... ומותר לאדם להתפלל במקום זה וליפול  
על פניו במקום אחר.

טז. מנהג פשוט בכל ישראל שאין נפילת אפים בשבתות  
ובמועדים וכו'

ברמב"ם פ"ז ופ"ט שהבאנו למעלה מבואר שאחר שמגביהים  
הראש מנפילת אפים מחויבים לשבת עוד ולהתחנן. ג"ל שהוא  
לקיים מש"כ למעלה "ולא יעשה תפלתו כמו שהיה נושא  
משוי משליכו והולך לו, לפיכך צריך לישב מעט אחר התפלה  
ואחר כך יפטר".

יושבים לפני התפלה ויושבים אחרי התפלה. בעת שיושבים  
לפני התפלה להתכוון לשחרית פותחים עם כבוד שמים "יהי  
כבוד ד' לעולם...". ובעת שיושבים אחר התפלה ג"כ מסיימים  
עם כבוד שמים "עזרנו אלקי ישענו על דבר כבוד שמך...  
[עזרנו עד שנכבד שמך, או, עזרנו בעבור כבוד שמך שנקרא עלינו. ראב"ע]"

#### 2. סידור שבחו לפני שמתפללים:

במחזור ויטרי: דרש רבי שמלאי לעולם יסדיר אדם שבחו  
של הקב"ה ואחר כך יתפלל (ברכות לב). לפיכך תקנו  
חכמים פד"י הודו לה' וכל המזמורים שלפניו (?) ולאחריו  
לפי שהם שבחו של מקום ואח"כ עומדים להתפלל.  
[דלא כפי' הרשב"א ועוד בסוגיא, וכך משמע מרש"י ברכות לא.,  
דר' שמלאי קאי על ג' ראשונות של השמונה עשרה]

#### 3. הלל בכל יום:

טור אר"ח סימן נא: ברוך שאמר וכו' צריך לאומרו בניגון  
ובנעימה כי הוא שיר נאה ונחמד.... ונתקנה ברכה זו  
משום הא דאיתא בפרק כל כתבי (ק"ח): יהא חלקי עם  
גומרי הלל בכל יום ומסקינן כי קאמר בפסוקי דזמרה.  
ומאי ניהו תהלה לדוד עד כל הנשמה תהלל ק-ה. עכ"ל  
הטור

ומאי ניהו - הוא לשון הרי"ף וכ"כ הרמב"ם  
לעומתם רש"י כתב "פסוקי דזמרא - שני מזמורים של הלולים  
הללו את ה' מן השמים הללו ק-ל בקדשו" - ע"פ דברי הגמ' "יהי  
חלקי מגומרי הלל בכל יום".

"התהללו בשם קדשו, ישמח לב מבקשי ד"י". ענין תהילה והלל  
הוא שבח והודאה בשמחה - ע"י בספרי השרשים של ר' יונה אבן  
ג'נאת והרד"ק, מה השמחה בפסוקי דזמרא?  
ששה המזמורים מתהלה לדוד עד סוף הספר הם כולם תהילות הק-ל

## מלכות ד'

- מזל הענר -

ד' שְׁמֶה לְעוֹלָם. ד' זְכוּרָה לְדוֹר וָדוֹר:

[מלבי"ם: "שְׁמֶה" - מזל הנריאה (יהי כבוד וגו'), "זְכוּרָה" - מזל

יִצְחָק מִזְרֵים (יהי שם ד' מְזוֹרָךְ וגו').]

- מזל ד' ית' הכל מוכן לעמיד לבוא -

ד' בְּשִׁמְיָם הֵבִין בְּסֵאוֹ. וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה:

- לעמיד לבוא -

\* יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ. וַיֹּאמְרוּ בְּגוֹיִם ד' מֶלֶךְ:

רש"י תהלים פרק יז

(י) ה' מלך - לעמיד לבוא יהא שיר זה כלומר כאשר יקוים והיה ד' למלך  
על כל הארץ] וכ"כ רש"י בריש מומור ז"ג ד' מלך גאון לבש וגו'.

ראב"ע שם: אמרו - ידבר עם המציאים המנחה שיאמרו הגוים בשבטם,  
כי השם מלך.

רד"ק שם: אמרו בגוים, אמרו משפחות העמים הבאים לבית המקדש  
בשבתם לארצם, אמרו בגוים ה' מלך. ושם הארץ שוקטת, זהו אף מלך  
מלך כל המוט, כי מכירו מלכותו כי הולך עמו מהגלות בכבוד גדול. כי  
אף מושליהם הביאום אל ארצם, מראו שהוא מושל על הכל ומכירו  
במשפט שעשה בגוים שצאו על ירושלים, כי הוא מושל ולו המלוכה. אף  
עוד מכירו מלכותו כי מלך כל המוט, כי כל העולם הם בשלטון, לא  
ישאו גוי אל חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. ידן עמים ממשירים, כי שפט  
העמים ביושר וכלה הרשעים שבהם:

מאירי שם: אמרו... ה' מלך כלו שמדו במציאותם וכולמו (השוה רמב"ן  
פ' יתרו על אנכי ה' א')

מלכות דוד:

בזהלים: ה' מלך - עמה הראה מלכותו:

בדק"י: ה' מלך - ר"ל גלה מלכותו:

ד' מֶלֶךְ. ד' מֶלֶךְ. \* ד' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

מומור י': למה ד' תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה וגו'  
המומור הזה ... מפלה היא שיחלל זה כל אדם שהוא צרה מארצו. ....  
וכלל בו גם כן העושה שעמידין אומות העולם לעשוק את ישראל  
בארצם, לפיכך אמר 'אצדו גוים מארצו'... רד"ק

ד' מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד. אֲבָדוּ גוֹיִם מֵאֶרְצוֹ:

כשעשה משפט ברגשים העושים ישראל בגלות, אז מהיה מלך עולם  
ועד ואין מורה את פיו, כמו שאמר (זכריה יד, ט) והיה ה' למלך על כל  
הארץ. ואז אצדו גוים מארצו ומחשד המלוכה לישראל: רד"ק

## עצת ד' תקום לבדה

מומור לג: רננו צדיקים וגו'

המומור הזה ... ביאר בו כי ה' מנהיג את עולמו בשני מיני הנהגות,  
שהיא הטבעית המיוסדת על חקים קבועים בלמי משמנים, והנהגה  
ההשגחית שהיא נהגה לפי מעשה בני אדם טוב או רע, ובאר ענין  
ידיעת ה' וההשגחה, ובפרטות מן ההשגחה המיוסדת על יראי ה' וחושבי  
שמו.

ד' הִפִּיר עֲצַת גוֹיִם. הִנֵּי אִי מַחְשְׁבוֹת עַמִּים: (מומור לג י)

אמר גוים כלו' אפילו יהיו כל הגוים בעצת אחת וזהבכמה אחת, ה' יפיר  
עצתם, כמו שאמר (ישעיה מ, יז), כל הגוים כאין נגדו.

אז אמר, גוים כנגד מה שעמיד לזכור (פסוק יז) אשרי הגוי אשר ה'  
אלקיו - כי שאר הגוים נותנים הכת לאלהים אחרים. והוא המונס, ומהם,  
והם היחידים, אומרים כי אין השגחה ידיעה לק-ל במעשה האדם, לפיכך  
אמר, ה' הפיר עצת גוים.

העצה היא החכלית הנרצה להעושה, והמחשבות הם האמצעים המובילים  
אל החכלית, שחושב מחשבות אף יוציא למעשהו את העצה שהוא  
החכלית, וה' יפיר עצת גוים - שהוא החכלית הנרצה אלם, וגם יניא  
מחשבותיהם - שהם המחשבות הרבות והאמצעים שיכינו להפיק החכלית.  
הרב מלבי"ם

ית' ושבו, לפיכך החל בהם בתהלה ומשלים בתהלה לגודל התהלה.  
זה המומור (קמ"ה) תחילת הפסוק הראשון תהלה ותחילת הפסוק  
האחרון תהלה. והחמשה מזמורים הללו ק-ה בראש ובסוף, והכל  
לגודל התהלה. ומתי תהיה תהילת הק-ל גדולה? בקיבוץ גלויות,  
שיראו כל העם הגפלאות שיעשה עם ישראל, לפיכך הזכיר בהם  
קיבוץ גלויות ובנין ירושלים. ....

והמתבונן בזה המומור יראה בו נפלאות הבורא ומשפטיו על בראיו,  
לפיכך אמרו רז"ל "כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום מובטח  
לו שהוא בן העוה"ב. ולא אמרו על האומר בפיו בלבד, אלא בפיו  
ובלבו ובלשונו.

(סוף מומור ק"ד) יתמו חטאים מן הארץ. ועוד לא יבואו אחרים  
תחתיהם.... בעולם הזה אם יתמו חטאים יבואו אחרים, אבל לימות  
המשiah כיון שיכלו הרשעים לא יהיו עוד רשעים בעולם הזה, והו  
שאמר ורשעים עוד אינם. לכן אמר לנפשו ברכי נפשי את ה' וכן כל  
העמים הללו-קה. .... ואמרו רז"ל (ברכות ט), ק"ג פרשיות אמר דוד  
ולא אמר שירה, כלו' הללו-קה, עד שראה מפלתו של רשעים ואמר  
שירה. וכבר כתבנו בפתיחת הספר כי הללו-קה גדול שבכולן שכולל  
שיר ושבח בבת אחת, וק-ה הוא חצי השם, ולקצר חברוהו עם  
הללו-קה לתקן המלה:

אם אומרים פסוקי דזמרא כמצות אנשים מלמודה ללא שמחת  
הלב - אמירת פסוקי תהלים איכא, אמירת הלל בכל יום ליכא.

## פסוקי דזמרא הם הקדמה והכנה לתפלה.

אם רוצים לבדוק את עצמו האם היתה איזו שייכות לפסוקי  
דזמרא, יש לבדוק האם בגמרא אמירתם, הלב מלא תקוה וצפיה  
לקבוץ גלויות, למלכות ד' שיתגלה בציון ולטובו אז - להשמדת  
הרשעים בכלל, ובפרט לעויות דרך הרשעים והשפלתם עדי  
ארץ. לנקמה בהם ולבטול כל שלטונם, ולכבוד שמים שתמלא  
את הארץ באחרית הימים נכל אלה תוכן חמשת המזמורים  
האחרונים קמ"ו - ק"נ]. וכן האם התחלת והתקוה בחיי יום יום  
התחזק [תהלה לדוד]

- והאם התפלל והתחנן באמת בתפילת י"ח עבור כל האומר  
בפסוקי דזמרא?

האם נתקיים "התהללו בשם קדשו, ישמח לב מבקי ד'".

הפתיחה לכל זה הם פסוקי "יהי כבוד".

## פתיחה לפסוקי דזמרא

מה שבא בתפלה ובקשה סימונו עם \*

### פתיחים עם כבוד שמים

מומור ק"ד ל"א [ע' מש"כ לקמן בשם הר"ק ז' פשטים]

\* יהי כבוד ד' לְעוֹלָם. \* יִשְׁמַח ד' בְּמַעֲשָׁיו:

### פתיחה של הלל מצרים: כאן פתיחה לגמירת הלל בכל יום.

ג' פסוקים: בקשה שכבוד שמים יתגלה....

א. ...בבד זמן - ינרכוהו. ברכה בזה מתוך הכרת טובה

ב. ...ובבד מקום - יהללוהו. שנה הקרוב ענינו לשמחה. בא על ישועה. רד"ק

ג. "אין אנו מספיקים להודות ולברך את שמך". "רס הוא על כל  
מהלום שיהללוהו כל גוים, ועוד רס כבודו על השמים - כי אפילו  
השמים נכבד לא ישיגו כבודו" - רד"ק

א. \* יהי שם ד' מְבָרָךְ. מַעֲשֵׂה יָעַר עוֹלָם:

ב. \* מְזוֹרָח שְׁמִשׁ עַד מְבֹאוֹ. [יהי] מְהֻלָּל שֵׁם ד':

ג. רַם עַל כָּל גוֹיִם ד'. עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:

ע"כ פתיחה של הלל מצרים.

רבות מחשבות בלב איש. ועצת ד' היא תקום: משלי יט כח  
 עצת ד' לעולם תעמוד. מחשבות לבו לדור ודור: מו' לג יא  
 ענת ה' - שהוא המכלית הנרצה אלנו, היא מעמד לעולם - ולא יוכלו בני  
 אדם לשנותו ע"י מחבולומיהם. וגם מחשבות לבו - שהם האמצעים  
 שהוא מכין אל עצמו, יעמדו לדור ודור. והמכלית הוא אחד כמו למשל  
 המכלית הכללי שיעץ ה' בהשלמת כלל האנושי עד סוף כל הדורות, זה  
 יעמוד לעולם בלי שינוי, והמחשבות שהם האמצעים שיכין אל הפקת  
 המכלית הכולל הם ישמנו לפי הדורות, ועו"א לדור ודור, כמו המיקון  
 האחרון הכולל המוכן לכל נאחרים הימים היא העצה הכללית בהנהגה  
 והיא עומדת אלנו לעולם בלי שינוי ואם יתמהמה חכה לו, והאמצעים  
 מכין ה' תמיד לזה לפי הדורות דור דור, עד שכל המתחדש בכל דור ודור  
 כמו הגליות והגאולות והממורות שנעשו בכל הדורות כולם הם כחוליות  
 הקבועות בשלשלת אחת אשר סוף השלשלת היא העצה הכללית העומדת  
 אלנו לעולם בלא שינוי: הרב מלצ"ס

### מה היא עצת ד'

ברוך אומר ועושה ברוך גורר ומקיים  
 כפי הוא אומר ויהי. הוא צוה ויעמוד: מומור לג ט  
 [אם מרצה מפרש אותו על הענין שקדם, על צריאת העולם] או על  
 הענין הנא אחריו ה' הפיר ענת גורר.  
 אמר, כי הוא ברא את העולם, וצידו הכל, ואין כח בלדס לשנות בעניני  
 העולם ממה שהוא אמר וזהו להיות, כי כן יהיה ויעמוד ולא יוכל אדם  
 לדחות גזירותיו הבאות עליו לא בכח ולא בעושר. ומה שיחשוב הוא  
 לעשות במחבולומיו, אם לא ירצה הק-ל, לא יהיה.

### ברוך מרחם על זאריך

בנגד "מלוח ה' לעולם א' ציון לור ודור" - ע"י ישעיה פ"ב  
 ובנגד "בונה ירושלים ה'... שבחי ירושלים את ד' הכלי א' ציון"  
 כפי בחר ד' בציון. אנה למושב לו. מומ' קלב יג

### ברוך מרחם על זבריות

בנגד וידם קרן לעמו .... כי רוצה ד' בעמנו....  
 כפי יעקב בחר לו ק-ה. ישראל לסגלתו: מומ' קלה ד

### ברוך חי לעד וקיים לנצח

ע"פ פ' האזינו, דברים לב מ ושם  
 ברוך משלם שכר טוב ליראיו  
 ברוך פודה ומציל

מומור צד: ק-ל נקמות ד' ק-ל נקמות חופיע  
 מחפלת לקרב הגאולה ולקחת או נקמה מן הרשעים, כי כן הנטיה בדברי  
 הנביאים, כמו שאמר (מלאכי ג, יט), והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש  
 ולהט אותם היום הנא.  
 כפי לא יפוש ד' עמו, ונחלתו לא יעזוב: מומור זד יד  
 כי לא יפוש ה' עמו. כן ישראל אם הקב"ה יסרס בגלות אל מחשבו כי  
 נעשם, כי לא יטשם בגלות לעולם. ונחלתו לא יעזוב, כי יבוא זמן  
 שיפקדם: רד"ק

### פסוקי פתיחה לתפלה דרחמי ניהו:

לפי הרמב"ם אומרים פסוקים אלה גם לפני חפלת מנחה בצבור, היחיד  
 מחפיל עם חלה לדוד [ע"י סו"פ ו' מחפלה ופס' ה' ח']  
 לפני חפלת ערבית בצבור אומר והוא רחום וד' הושיעה בלנד.

והוא רחום יכפר עון ולא יאשיח. והרבה להשיב אפו.  
 ולא יעיר כל חמתו:

\*ד' הושיעה. המלה יענו ביום קראנו:

אשרי יושבי ביתך. \*עוד והללוה פלה:

אשרי העם שפכה לו. אשרי העם שד' אלקיו:

## רד"ק על "יהי כבוד"

תהילים פרק קד (א) ברכי נפשי את ד', ד' אלקי גדלת  
 מאד הוד והדר לבשת - זה המזמור מספר בו מעשה  
 בראשית, וכי הכל עושה הק-ל ית' בחכמה לתיקון  
 הבריות. ואמר ברכי נפשי, כי אין בתחתונים מי שידע  
 לברך אלא נפש האדם המשכלת. ואמר גדלת מאד,  
 ממעשיך אנו מבינים ומכירים כי גדלת מאד. הוד והדר  
 לבשת, כשבראת הגלגלים תחילה והם כמו לבוש הדר  
 לך, ומהדרתם יכיר אדם בטבעו עוצם הדרך וכבודך כי רב,  
 כמו הלוש לבוש מלכות שיכיר האדם שאינו יודעו  
 ממלבושו כי הוא מלך.....

(לא) יהי כבוד ד' לעולם ישמח ד' במעשיו - כשהשלים  
 כל מעשה בראשית אמר זה, כמו שאמר בתורה 'וירא  
 אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד'. אמר: הכל  
 מעשיו והם כבודו [וכך פ' הראב"ע] וישמח בהם, ואם ירצה  
 ישחית הכל וישבו לתוהו ובוהו. וזהו שאמר 'המביט  
 לארץ ותרעד'.

שם זה מתאים לכתובת ביוצר ה' ימי השבוע בצד  
 שם מעשה בראשית - מה רבה מעשיך ר' בלם כחכמה  
 עשת ונ"ל הכתוב לאמלא א"ה" כבוד באמור קד

או פירושו: יהי כבוד ה' על זמן הגאולה. אמר: הנה הם  
 הכל מעשיו וישמח בהן כאשר האדם עושה רצון הק-ל  
 שהכל נברא בגללו, אז הוא שמח, ובעולם הזה פעמים  
 עצב פעמים שמח, כמו בדור המבול שנאמר (שם ו, ו)  
 ויתעצב אל לבו, וינחם ה', וכן בדור הפלגה ובאנשי סדום  
 ועמורה ובדורות אחרים שהרעו מעשיהם לא שמח  
 במעשיו. אבל בימות המשיח שכתוב בהן 'כי אז אהפוך  
 על עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם  
 אחד', וזה יהיה אחר שיכלו הרשעים מן העולם, כמו  
 שכתוב 'והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם  
 היום הבא', אז יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו,  
 וזה יהיה אחר כלות הרשעים, והוא מה שאמר, המביט  
 לארץ ותרעד.

שם זה מתאים לכתובת ביוצר ה' ימי השבוע בצד  
 הכרת הנבראת לאלה - הכל יודך והכל יסבוחך והכל  
 יאמרו אין קדוה כד' הכל יראוך סלה..."

## שמך... זכרך...

שמות פ"ג: ויאמר עוד אלקים אל משה, כה תאמר אל בני  
 ישראל. יקו"ק אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי  
 יעקב שלחני אליכם. זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דר:

רש"י: זה [= יקו"ק] שמי לעלם - חסר וי"ו לומר העלימהו  
 שלא יקרא כחכמו:

וזה זכרי - למדו היאך נקרא [= א"ד]. וכן דוד הוא אומר ה'  
 שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור:

אי - הנה כורא חלם מהוה הכל כחפץ ויכחף נראים ה' יתרו  
 זכרי - הנה ארון הכל - הוא עשה שמים וארץ וע"י עשיתן קנאם.  
 כל נברא אומר לו אתה הארון ה' - אני עבדך"

רמב"ן: וזה זכרי לדור דר - יחזור אל "אלקי אברהם אלקי  
 יצחק ואלקי יעקב", כי לעולם לא ישכח ברית אבות, וכל

**הדורות כאשר יזכירו "אלקי אברהם יצחק ויעקב" ישמע ק-ל ויענס:**

#### **הרב מלבי"ם שמות ג טז**

**יש הבדל בין שם ובין זכר**, שהשם מורה על שם העצמי, והזכר מורה על התארים שיתארו אותו לפי מעשים פרטים שעשה, ויש הבדל בין **לעולם** ובין **לדור דור**, שלעולם מציין הזמן התמידי הבלתי מתחלק, ולדור דור מציין הזמן המתחלק לפי הדורות,

וע"כ אמר ששם הראשון שהוא **שם יקו"ק ואקי"ק** שמורה על עצמותו והוא שמי העצמי זה לא ישתנה בשום דור והוא עומד לעולם בהנהגה קבועה בלתי משתנה, אבל זה זכרי שהוא שם **אלקים** שמורה על דבקות האלקית במונהגים מאתו וצדיקי הדורות, זה משתנה לדור דור, שבכל דור ודור יש הנהגה חדשה וזוכרים את מעשיו באופן אחר כמ"ש **אלקי אברהם יצחק**, שבדור יצחק נשתנה ההנהגה האלקית ממה שהיה בימי אברהם ונקרא אלקי יצחק. וכן אמר דוד "ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור".

**דניאל פרק ג (לא) נבוכדנצר מלכא לְכָל עַמְמֵיָא אֲמַיָּא וְלִשְׁנָיָא דִּי דְאַרְיִין [דִּירִין] בְּכָל אֲרָעָא שְׁלֻמְכוֹן יִשְׁנָא: (לב) אֲתֵיָא וְתַמְהֵיָא דִּי עֲבַד עֲמֵי אֱלֻקָּא עֲלֵיָא [עֲלֵאָה] שְׁפִיר קְדָמִי לְתַחֲוֵיהִ: (לג) אֲתוּהִי כְּמָה רַבְרַבִּין וְתַמְהֵוּהִי כְּמָה תְּקִיפִין מְלָכוּתָהּ מְלָכוּת עֲלָם וְשְׁלֻטָּנָה עִם דִּר וְדִר:**

**מלבי"ם:** **אתוהי כמה רברבין** - האותות שיעשה שעל ידם יכירו כי הוא מנהיג הטבע וכי הכל נעשה ע"י השגחתו, הם גדולים, שהגדולים תיוחס להנהגת ה' ע"י סבות ומסובבי הטבע, כמ"ש בפי' הק-ל הגדול ששם גדול מציין שהוא הסבה הראשונה והאחרונה לכל הדברים. **תמהוהי כמה תקיפין** - אולם הנפלאות והמופתיים שבם ישנה סדר הטבע הם תקיפים, ששידוד הטבע יתיחס אל הגבורה והתוקף ומצד זה נקרא הק-ל הגבור.

ומפרש נגד אתוהי כמה רברבין **מלכותיה מלכות עלם** - ונגד תמהוהי כמה תקיפין, אמר **ושלטניה עם דור ודור** - שכבר בארתי בפי' תהלות במ"ש **מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור** שהמלכות יורה ע"מ שמוֹלֵךְ לפי סדר הטבע, והממשלה מורה על מה שמשנה את הטבע ומושל בכח כחפצו, שהמלוכה היא בהסכמת העם והממשלה הוא ביד חזקה.

ויש הבדל בין **לעולם** ובין **לדור ודור**, שלעולם הוא הזמן הנצחי הבלתי מתחלק, ולדור ודור הוא הזמן הנצחי המתחלק לשני דורות,

ואמר ה' **שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור**, שהשם מורה על הנהגה הקבועה הסדורה מששת ימי בראשית, והיא קיימת לעולם מבלי הפסק, והזכר מורה על הנפלאות שיעשה לפעמים כדי שיזכרו מעשיו וגבורותיו, וזה אינו מתמיד לעולם רק משתנה לפי דור ודור כפי הצורך בזמן פרטי, וע"כ אמר על המלוכה מלכות עלם, ועל השלטנות והממשלה בשידוד הטבע אמר עד דור ודור:

#### **ראב"ע תהילים קלה**

(יג) ה' - אחר שהזכיר אלה השתים הראיות [על כי גדול ד' ואדונינו, דהיינו 'כל אשר חפץ ד' עשה בשמים ובארץ וגו'"] ואותות ומופתיים ששלח בתוככי מצרים] אמר על כן **שמך לעולם** עומד - וזה השם נודע לישראל לבדו, ועליו הוא נקרא. והוא יעמוד, כי השם יעמידנו. ואם עבר על ישראל רע, עוד ישוב כשהיה. על כן **כי ידין** כאשר דן עמו מיד פרעה, **ועל עבדיו יתנחם** - דרך משל. וכאשר יקח השם דין עמו מיד הגוים לא יצילום עצביהם כמו אלהי מצרים שעשה השם בהם שפטים:

בתפלות שבת ד' פעמים (פעמיים בפסוקי דמרא):  
נשמת כל חי תברך את **שמך** ד' אלקינו.  
ורוח כל בשר תפאר ותרומם **זכרך** מלכנו...  
**שמך** ד' אלקינו יתקדש.  
**וזכרך** מלכנו יתפאר.  
בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: